

מראי מקומות - יבמות כא.

ונמצא דנענש ולא נתכפר, ואין עונשין בכה"ג. ולפ"ז אף בעונשי שמים שייך כלל זה, דאין עונשין אותו אלא כדי שיהי' לו כפרה. אולם בקרבן אהרן ביאר דטעם הדבר הוא משום דאולי לק"ו באמת יש פירכא, ולכן אין שייך לענוש בשבילו, ולפ"ז בעונשי שמים אין שייך זה, דהם יודעים אם יש פירכא לק"ו או לא (וצע"ק בזה, שהרי תורה לא בשמים, ואולי בארץ יש כאן פירכא, ואולי עכ"פ כל זמן דלא מצינו פירכא בארץ, א"כ כל זמן שאין פירכא בשמים יכולים לענושו, וצ"ע בזה).

ה. הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה
הק' הקובץ שעורים בב"ב (שט"ו), דבאמת אין זה חומר באיסור מדות, שהרי אם יודע למי יחזיר מהני תשובה, וכה"ג גבי עריות ג"כ, אם לא עשה תשובה כהוגן העבירה עונדה עליו (וכנראה דלא הי' ס"ל דבזה גופא, מה שא"א בפועל לעשות תשובה שלמה, הוי חמיר מחבירו, וצ"ע). והביא מהרמב"ם, דמדות הוי בין אדם לחבירו, ועריות הוי בין אדם למקום. וביאר הקו"ש, דאולי פי' דזהו כוונת הגמ' הני לא אפשר בתשובה, דהיינו דבין אדם לחבירו, אם אינו מפייס חבירו, אפי' הבין אדם למקום שבו אינו נתכפר.

ו. הני אפשר בתשובה
פרש"י, כל זמן שלא הוליד ממזר. אבל התוס' הרא"ש כ' דנהי דאם נולד ממזר הו"ל מעוות שאינו יכול לתקון, אבל מ"מ אין עבירה שאין בה תשובה (ובאמת משמע דגירסת רש"י היא דהני אפשר בתקנה), וא"כ יתכן שמסכים דודאי שייך בה תשובה, רק שאין בה תקנה. אולם ע' בריטב"א, דפי' כרש"י, ומשמע שהי' לו הגירסא דהני אפשר בתשובה, וצ"ע בכל זה).

ז. משל דר' אושעיא למה הדבר דומה, וכו'
פי' הערוך לנח, דהמשל הוא כן, דגם אם ב"ד שומרים שלא יכשלו העולם בעריות, אין יכולים לשמור רק מה שהוא בימיהם, אבל מה שהי' לאחריהם, דהיינו הדורות שקדמו להם, אין יכולים לשמור, וכיון שיטמעו ממזרים, ולכן צריכים לתקן שניות. וע"ז אמרה הגמ' דר' אשי בדותא היא, דגם בימיהם אין שייך לשומרם מעריות, ולכן אף לענין דור זה גופא צריך לתקן שניות.

ח. הא דאורייתא היא, דאורייתא ופירשו רבנן
פי' האילת השחר, דעכשיו ס"ל להגמ' דאי"ז דומה ללא תסור, דאל"כ לא שייך הק' דדאורייתא היא, אלא הביאור הוא דהוי זה מן הדברים שהתורה נתנה ביד חכמים להבחין מהו הדין דאורייתא.

ט. אי הכי, אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך וכו'
הק' האילת השחר, הא לכא' זהו קו' בפנ"ע, מהו ה"א הכי". וביאר שהי' שייך לומר שאין כ"כ חידוש בהא דקתני דאומרת לו וכו', ולכן לא שייך כ"כ להק' מ"ט לא קתני לה באשת חמיו, אבל אחר שפירשה הגמ' דנקט התנא בת חורגו בין השניות אע"פ שהוא דאורייתא, רק כדי שנוכל להשמיענו דאפי' שבתו אסורה, מ"מ היא מותרת, א"כ היינו דקאמר דאומרת לו אני מותרת למרות שבתי אסורה לך, וא"כ שפיר הק' דליתני חידוש זה באשת חמיו ג"כ.

א. ביאת כה"ג באלמנה... פוטרת צרתה

פרש"י, פוטרת אותה ואת צרתה מן החליצה, וסגי לה בגט. וכ' המהרש"א דלכא' נח' דוקא בצרתה, והמח' היא אם עשה דוחה לא תעשה (ומיירי באלמנה מן אירוסין, דאין כאן אלא לא תעשה), למ"ד דדוחה לא תעשה ס"ל דפוטרת צרתה, ומ"ד דאינו דוחה לא תעשה ס"ל דאינה פוטרת צרתה. אבל בהיא גופא, לכא' לכ"ע י"ל דסגי לה בגט, דהא אפי' אי אמרי' דאין עשה דוחה לא תעשה, הא קידושין תופסין בחיבי לאוין, וא"כ אשתו היא לכל דבר, אפי' אם אין כאן קיום של מצות יבום, וסגי לה בגט. והוסיף דאפי' באלמנה מן הנשואין י"ל כן, דאם בא עליה דסגי לה בגט, דהא קידושין תופסין בחי"ל ועשה [דס"ל כהצד של הפרשת דרכים שהבאנו בדף כ' שאין כאן איסור אשת אח, ולכן שפיר קידושין תופסין]. אבל כ' לדייק מדברי רש"י הנה"ל דלא ס"ל כן, דביאר דשאלת הגמ' נוגעת גם לאלמנה עצמה, דרק על הצד דפוטרת צרתה, סגי לה בגט. והק' המהרש"א, א"כ הו"ל להגמ' לבאר השאלה בנוגע לאלמנה עצמה, ומ"ש צרתה דנקט, והניח בקו'. וע' בשער המלך (יבום ו, יא), שכ' די"ל דרש"י ס"ל דהצד דאינה פוטרת הוא משום דהו"ל אשת אח שלא במקום מצוה, והוי ככל ערוה שאין ביאתה פוטרת אותה ולא צרתה, ורק גזה"כ הוא דמ"מ צריכה חליצה.

ב. מיתבי, ואם בעלו קנו, תיובתא

ע' בשער המלך (יבום ו, יא), שהעיר דאפי' אם אין העשה דוחה הלאו [משום דאפשר לקיים שניהם], מ"מ למה לא אמרי' דאם בעלו קנו משום דין קידושין, אע"כ דאף על הצד דאין עשה דוחה ל"ת [וגם לדידן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה], יש כאן איסור אשת אח שלא במקום מצוה, ולכן אף באופן קידושין לא חל הביאה, כיון שחיוב כרת הוא.

ג. רמז לשניות מן התורה מנין

ע' בבית שמואל (ט"ו, א'), שהביא מהדרכי משה דמה דאמרי' דשניות אסורות מדרבנן, היינו דיש להם דיני ערוה מדרבנן. ונפק"מ בזה, דאם א' קידש שניה שלו, אע"פ דודאי מן התורה חלו הקידושין, מ"מ אם חזר אחר וקידשה אח"כ, גם קידושין אלו תופסין, וצריכה גט משני, כיון דמדרבנן אין קידושי ראשון קידושין כלל, ולכן מדרבנן הו"ל קידושי השני קידושין, ושפיר צריכה גט ממנו.

ד. למעוטי מדות מכרת

פרשב"ם בב"ב (פח), דהה"א לא הי' ללמוד מדות מכרת מג"ש, שהרי אין אדם דן ג"ש מעצמו. וגם לא ללמוד מק", שהרי אין עונשין מן הדין. ומבואר מדברי הרשב"ם דגם בעונשי שמים שייך הכלל דאין עונשין מן הדין. וע' באתון דאורייתא (ריש סי' כ"ה, ד"ה ואולם לדעת), דכ' דאם אמרי' הכלל דאין עונשין מן הדין לענין עונשי שמים, לכא' תלוי בטעם הא דאין עונשין מן הדין. דלפי טעם המהרש"א בסנהדרין, דמה דאין עונשין מן הדין הוא משום דאולי באמת צריך עונש חמור טפי, וא"כ לא נתכפר ע"י עונש זה,